

פרשת **שְׁלַח**

צורה מַעֲשֵׂה אֵתֶר – שְׁלַח

שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן – מה פשר ה-לך?

פרשתנו עוסקת ברובה בפרשת המרגלים, ופותחת בציווי למשה, "שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן". סופה של פרשה זו קשה מאוד. בעטיה נדחתה הכניסה לארץ ישראל בכארבעים שנה, ועל אותו הדור נגזר למות במדבר ולהיקבר בו. הנוסח החרגי של ההוראה ליזום שליחות זו, מעלה שאלות רבות, ונסתפק בכמה מהן. נוסחו של הציווי בו פונה הקב"ה אל משה, "שְׁלַח לְךָ", מבהיר כי אין המדובר בציווי במשמעותו המקובלת של המושג, שאם לא כן, לשם מה צורפה המילה "לְךָ"? ומדוע מכונים השליחים שיצאו למשימת **תִּירוּ** זו בפי חז"ל 'מרגלים', ולא 'תיירים' בהתאם למשימה "וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן"? גם בפרשת ציצית, החותמת את פרשתנו, חוזר הפועל **לתור**, אלא שהפעם אין המדובר ב"מצוות עשה", אלא בלאו החלטי, "**וְלֹא תִתְּנוּ** אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם". מהו אפוא עניינו של ה**תִּירוּ**, וכיצד עלינו להתייחס אליו?

רש"י מפרש את הציווי "שְׁלַח לְךָ" כאילו אומר הקב"ה למשה, "שְׁלַח **לדעתך**, אני איני מצוה לך. **אם תרצה**, שְׁלַח". כלומר שמשה אינו מצווה לשלוח, אלא מורשה לפעול לפי שיקול דעתו, ירצה - ישלח, לא ירצה - לא ישלח. זהו "ציווי" חריג, שאינו ציווי למעשה. ומדוע "סותם" הקב"ה, ואינו מבהיר את רצונו ואת הישר בעיניו? ניתן לראות בכך מעין **אזהרה מרומזת** למשה, שכמו מטילה עליו את ה**אחריות** לתוצאות השליחות. לכאורה, משה הוא השולח את השליחים, אך המשך הפסוק מלמד על מעורבותם של השבטים בבחירת נציגיהם, "אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֶבְתְּיוּ **תְּשַׁלְּחוּ**". סיפור המרגלים **נשנה** גם בספר דברים, הקרוי גם 'מִשְׁנֵה תוֹרָה', כי בו חזר משה **בשנית** לפני מותו, על עיקרי התורה ועל השתלשלות הדברים. סימוכין למעורבות השבטים ניתן למצוא בדברי משה המשחזר את הסיפור: "וַתִּקְרְבוּ אֵלַי **כָּלְכֶם** וַתֹּאמְרוּ נִשְׁלַח אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ **וַיִּחְפְּרוּ** לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ אֲתָנוּ דָּבָר, אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נָעַלָה בָּהּ וְאֶת הָעָרִים אֲשֶׁר נָבְאָה אֵלֵינוּ: וַיִּיטֹב בְּעֵינֵי הַדָּבָר וַאֲקַח מֵכֶם שְׁנַיִם עָשָׂר אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְט: וַיָּפְנוּ ... **וַיִּרְגְּלוּ** אֹתָהּ".

ב'מִשְׁנֵה תוֹרָה' מתוארים הדברים באור **שונה**, המסייע בהשלמת התמונה ובהבהרתה. מסתבר שהעם הוא היוזם הראשוני. לא מדובר ביוזמה מבוקרת, הנבדקת ע"י ראשי בני ישראל ומועברת באמצעותם אל משה, כפי שהיה עד כה, אלא כפי שמפרש רש"י: "וַתִּקְרְבוּ אֵלַי **כָּלְכֶם** - **בערבוּביא**, ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים". העם מגלה כאן דאגה שאינה מוצדקת לכאורה, לגבי השאלה "איך עושים את זה?" ובהקבלה לימינו, הם כמו מבקשים להיות שותפים מלאים במטכ"ל: "**נִשְׁלַחְהָ אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וַיִּחְפְּרוּ לָנוּ** אֶת הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ **אֲתָנוּ** דָּבָר" (הכל בגוף ראשון רבים). איפה האמון במשה "אִישׁ הָאֱלֹקִים" ובקב"ה שהעלה אותם ממצרים, קרע להם את הים, ונתן להם את התורה!?

מעניין לבדוק כיצד מוגדרת השליחות המוטלת על האנשים. מחד, בקשתו של העם מובעת בלשון - "**וַיִּחְפְּרוּ** לָנוּ אֶת הָאָרֶץ". מאידך, ב"כתב המינוי" שהם מקבלים מאת הקב"ה, באמצעות משה רבינו, נאמר "**וַיִּתְּרוּ** אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן". ובאיזו מהשתיים הולכים המרגלים? להפתעתנו, מגלה לנו הכתוב שהם פועלים למעשה בדרך שלישית, "**וַיִּרְגְּלוּ** אֹתָהּ". כדי שנוכל להבין את פנימיות הדברים, עלינו לעלות לשורשי הפעלים. השרש **ת.פ.ר.**, הוא בעצם תולדה של השורש **ת.פ.ש.** מלשון חיפוש, ושל שם העצם **עפר**. מכאן נגזרת משמעותו: סילוק של **עפר** (או חומרים אחרים), לצורך כריית בור או כדי **לחפש** ולגלות מה שמסתתר מתחת לכיסוי העפר (אוצר, מים, מוקשים וכיו"ב). משה מבין מדבריהם שהם רוצים, בסייעתא דשמיא כמובן, לתרום את חלקם בכיבוש הארץ, על הצד החיובי של השורש. מדובר בפעולות כמו: גילוי של שכיות חמדה, איתור מוקדם של מסלולים מועדפים לכניסה, גילוי נקודות תורפה של האויב, או גילוי "מוקשים" אותם יש לעקוף או לפרק, בזמן הכניסה לארץ.

הקב"ה, שאין נסתר מפניו, משנה את הנוסח המבוקש על ידם ומצווה **לתור** את הארץ, במקום **לחפור** אותה. אנו יכולים לעמוד על משמעותו של שורש זה, מהמופע הראשון שלו בתורה, כאשר משה רבינו מזכיר לעם ישראל את טובו של הקב"ה, "הַחֲלֹץ לְפָנֵינוּ בְּדֶרֶךְ לְתוֹרָה לָכֶם מְקוֹם לְחַנּוּתְכֶם". מכאן עולה שמשמעותו של השרש **ת.ו.ר.** היא **חיפוש אחר הטוב**. שורש זה קרוב במשמעותו לפעולת ה**איתור**, חיפוש אחר מקום (אתר) טוב/מתאים. מדוע אם כן נדרשת משלחת כה גדולה?

ריבוי המשתתפים נדרש כי הגדרת **הטוב** משתנה מאדם לאדם ומשבט לשבט, בהתאם למשקפיו המיוחדים, בהתאם לכישוריו, בהתחשב במשלח ידו ועוד. כיוון שכך, מבין משה את רצונו של כל שבט, לשלוח לו נציג משלו, כדי לחפור ולגלות לעצמו אוצרות **משלו** (לעבודת אדמה, למרעה, למסחר, לדייג וכיו"ב). ה**תייר**, משורש **לתור**, אף הוא הולך ומחפש לו **מקום טוב** בעבורו, מקום בו יוכל ליהנות עד כמה שיותר על פי נטיית לבו. אצל האחד הכוונה היא לנוח ואצל האחר "להשתולל". הוא יוצא ל**תִּירוּ** מתוך אמונה שיש במקום אליו הוא יוצא, כדי לענות על צרכיו ולגרום לו סיפוק. הוא מחפש אחר הטוב ומתמקד במיטב.

מה שפעלו ה**מרגלים** למעשה, היה ל**רגל** משורש **ר.ג.ל.** המופע הראשון של פועל זה בתורה, מתגלה בפרשת מקץ, כאשר יוסף מטיח באחיו "**מְרַגְלִים** אֹתָם לְרֹאוֹת אֶת **עֲרוֹת הָאָרֶץ** בְּאֶתָם", ומלמד על מהותו השלילית. פועל זה נגזר מה**רָגַל**, האבר הנמוך שבאדם, האבר קרוב ביותר לארץ, לארציות. פעולת ה**ריגול** בנויה על חיפוש אחר הרע והחסרון, באדם או בעצם

שאחריו **מרגלים**. **המרגל** אינו קובע את מסלולו בעצמו, אלא **עוקב** אחר הילוכם של האחרים ומסתכל אחר **העקבות** שהשאירה **רגלם** על פני הקרקע.

ריגול, תיור וחפירה – בהעמקה

מעניין לגלות שהשורש **ח.פ.ר**, משמש גם במשמעות של **בושה**, כמובא בנבואתו של ישעיהו "**וְחִפְרָה הַלְבָנָה וּבוֹשָׁה הַחֲמָה**". משמעות זאת בולטת יותר במילה '**חִפְרָה**' ששורשה בנוי מאותן אותיות בסדר שונה. ומה בין פעולה פיזית של **חפירה** ובין רגש **הבושה**, הנגזרים מאותו השורש? מטרתו של המרגל, המאמין כי אצל נשוא הריגול שלו מוסתרת שלילה רבה, היא לנסות ולגלות אותה ע"י חפירה כביכול, עד מתחת לכיסוי המסתיר אותה. ואז, באמצעות **החפירה** יתגלה דבר **החִפְרָה**. במקום ללכת **לתור** כציווי ה', במקום **שהראש** יקבע **לְרַגֵּל** את המסלול, במקום לראות את **הטוב** שבארץ ישראל, ובכך להביא אותו לידי ביטוי, הם בחרו לתת **לְרַגֵּל** להוליך את **הראש**, ללכת **רכיל**. הם חיפשו אחר הצדדים הנמוכים, השתדלו לראות את השלילה בכל דבר שנקרה בדרכם, ולהוציא את דיבת הארץ רעה.

נסתפק בדוגמא אחת, מיני רבות מוכרות, למגמה זו של המרגלים. משה מבקש מהם לבחון את "הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הַחֹזֵק הוּא הָרַפָּה?". משה טורח גם לצייד אותם בקנה מידה להסקת המסקנות, "**וַיֵּמָּה הָעָרִים אֲשֶׁר הוּא יוֹשֵׁב בָּהֶנָּה הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים?**". משה רומז להם, שעם חזק יושב בערי פרזות, **בְּמַחֲנִים**, שכן הוא בוטח בכוחו ואינו זקוק לחומות מגן. לעומת זאת עם חלש ורפה, מנסה להגן על עצמו בבניין חומות מקיפות ומבצרים. בשוכם הם הופכים את היוצרות. הם מספרים "**וְהָעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלֶת מְאֹד**", אך באותה נשימה, קודם שסיימו אפילו להציג את העובדות, הם כבר קובעים את מסקנותיהם, "**אֲפֹס כִּי עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ**", במהופך לכללי ההיסק שקיבלו.

על כגון זה כמו נרמז בתהילים, "**בּוֹר כָּרָה וַיַּחְפְּרֶהוּ וַיַּפֵּל בְּשַׁחַת יָפְעַל ; יָשׁוּב עָמְלוּ בְּרָאשׁוֹ וְעַל קִדְקִדּוֹ חָמְסוּ יָרֵד**", וכדברי חז"ל 'כל הפוסל במומו פוסל'. כל המחפש את השלילה דווקא, יוכל תמיד, אם ישוב ויבדוק את עצמו היטב, לגלות אותה כרע שלו - **עָמְלוּ**, שמקורו במוחו - **בְּרָאשׁוֹ**. דברי הדיבה של המרגלים, וקביעתם - "לא נוכל לָעֲלוֹת" - שהתגשמה בסופו של דבר, רק חסמו בפניהם, ומה שחמור עוד יותר, גם בפני עם ישראל, את הדרך אל הארץ המובטחת.

ומעניין שגם בפרשיה החותמת את פרשתנו, פרשת ציצית, חוזר הפועל **לתור**, אלא שהפעם אין מדובר ב"מצוות עשה", אלא בלאו החלטי, "**וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם** אֲשֶׁר אַתֶּם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם...!". לכאורה, כפי שהזכרנו לעיל, מלאכת ה**תיור** טובה היא, שהרי עיסוקה בחיפוש אחר הטוב, ומדוע איפוא נצטוונו כאן להיפך? על דרך הפנימיות, באה התורה כאן להזהיר אותנו וללמדנו כיצד נכון לו לאדם **לְתוֹר**. לפני שאנו יוצאים **לְתוֹר**, עלינו לחשוב ולבדוק מה חסר לנו, לאפיין אותו, ולקבוע לעצמנו מה אנו מחפשים. **החיפוש** אמור להתמקד ב**חֶפֶץ** המבוקש.

רמז לבעיה ניתן למצוא במלה "**לִבְבְּכֶם**", עם ב' כפולה. אנו מוצאים שימוש דומה בפסוק "**וְאַהֲבָתָּה** אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל **לִבְבְּךָ**...". רש"י מסביר את הכפילות, "**בְּכָל לִבְבְּךָ - בשני יצריך**", כלומר, שיש לאהוב את הקב"ה גם עם "היצר הרע" שבנו. כל זה נכון למקרה שבדיעבד, שגם אם, ולמרות, שנתפסנו לצערנו לרגע, ליצר הרע, עדיין עלינו לקבל את המצב מתוך אהבת ה' ולנצל את הנפילה לצורך עלייה. אך מלכתחילה, כאשר הבחירה עדיין בידנו, ואנו עומדים לצאת לדרך **וְלְתוֹר**, עלינו להיעזר ביצר הטוב בלבד, **לְתוֹר** על פי **תורה** דוקא. אחד מהכללים החשובים בחיי היומיום הוא, שאם אדם רוצה להימנע מלבזבז את כספו ואת זמנו, כי אז, לפני שהוא יוצא לקניות למשל, עליו להכין מראש, רשימת קניות מפורטת ולהתמקד בה במהלך הקנייה. אל לו **לְתוֹר** ולסרוק את כל המדפים, על שלל ה"מציאות" וה"מבצעים" שבהם, כי כפי שמפרש רש"י, "**הלב והעיניים הם מרגלים** לגוף...העין רואה והלב חומד..." והחור בכיס מתרחב והולך, ואנו עלולים למצוא את עצמנו מתייגעים לריק, חלילה. החיפוש הוא אמצעי בלבד, ובמקום **לְתוֹר** אחר מבוקשנו, אנו מחפשים לשם חיפוש, אנו **תרים** אחר צידוקים לרכישת המיותר.

אם נשים לב נגלה, שבפרשת ציצית נזכרים **הלב והעיניים** דוקא, לאן נעלם לו הראש החושב? לא רק **המרגל**, אלא גם ה'**הָרַגֵּל**', מלשון **רגילות**, נגזר מהשורש **ר.ג.ל**. הנביא ישעיה מזכיר בנבואתו את "מְשִׁלְחֵי רָגֵל הַשּׁוֹר וְהַחֲמֹר". תגובתה של הבהמה למצב המשתנה, אינה מתוכננת ומחושבת מראש, אלא מתבצעת בדיעבד, באמצעות רפלקסים המנותקים מהמוח. גם **רגלי** הבהמה נושאות את ראשה, אך אצלה זה נעשה מכוח ה**הָרַגֵּל** ולא מכוח החשיבה המוקדמת וההחלטה של הראש. כך הוא הדבר כאשר תרים אחר מאווייהם של **הלב והעיניים**, שהתנתקו מהראש.

יהי רצון שנזכה להמליך את הראש על כל האיברים, ועל הלב בפרט, ויהיו איברינו מקושרים לראש ופועלים בהנחייתו ובתיאום עימו. גם במתכונת זו, עדיין יוליכו הרגליים את הראש, אלא שמובטח לו לראש, שיגיע למקומו הנכון. ולכן אמר הקב"ה למשה "שְׁלַח לְךָ", **לדעתך**, שתשמש אתה **ראש**, והם, השליחים, יהיו מקושרים אליך וסרים **לדעתך** ולמרותך. רק כך יזכו להגיע אל המנוחה ואל הנחלה.

דבר חסידות

מי שיש לו אוהב נאמן אינו בודד. וזאת, גם כאשר מרחק של אלפי פרסאות מפסיק בין השנים.

(ספר השיחות תרצ"ז, אדמו"ר הרי"צ)

בפני אהבה אין מחיצות, ובאהבה לא שייך ריחוק מקום

שבת שלום ומבורך

ח / ח / ח / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, אנא פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.